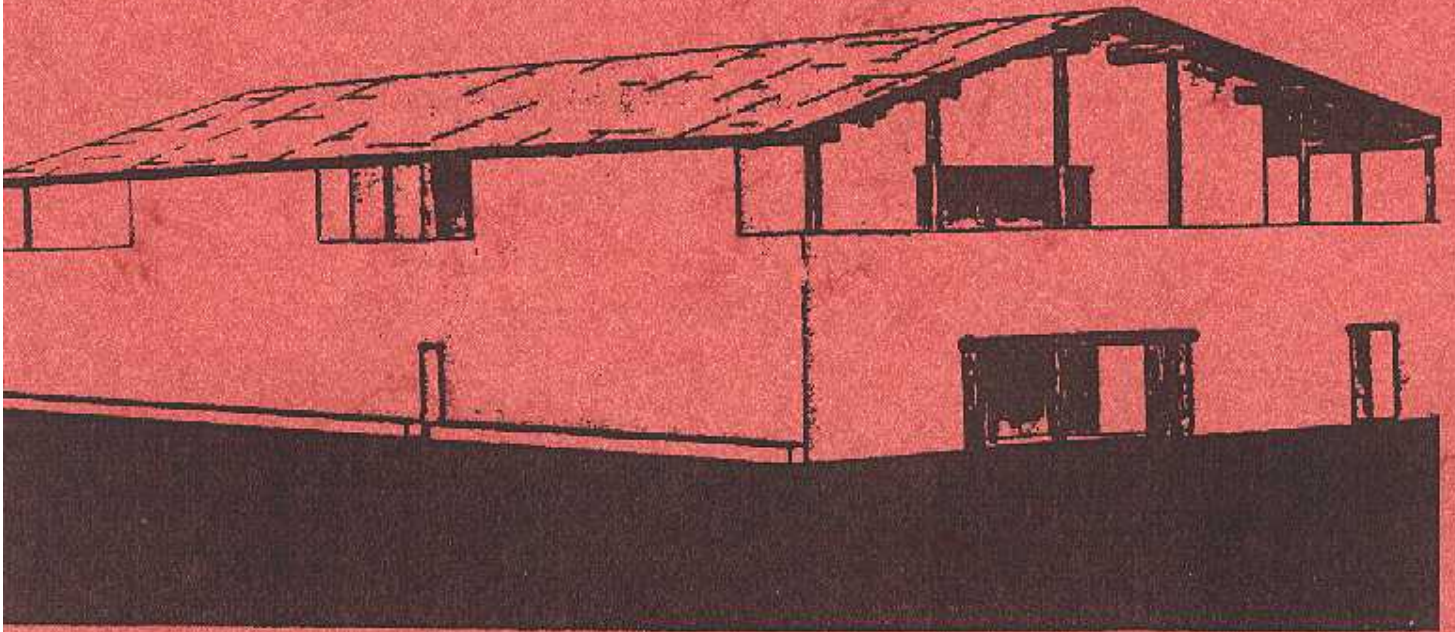

LERNA

in the Argolid

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟ «ΜΑΡΙΑ ΑΜΑΡΙΩΤΟΥ»

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2001 – 2002 , ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ

**ΜΑΘΗΜΑ: "ΙΣΤΟΡΙΟΓΡΑΦΙΑ & ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ"**

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ : ΑΘΑΝΑΣΙΑ ΚΑΝΤΑ

**ΘΕΜΑ : ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ
ΛΕΡΝΑΣ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΔΙΟΟΥΣΑ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ
ΛΕΡΝΑΣ , ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΑΡΓΟΥΣ .**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΕΛΕΝΗ ΜΕΛΙΣΣΙΝΟΥ

A.M. 136

ΡΕΘΥΜΝΟ 2002

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΛ.
• ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
• ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	2-3
• ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΕΡΝΑΣ.....	4-7
• ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΛΕΡΝΑΣ.....	8-22
- ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΕΚΣΚΑΦΕΙΣΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	
- ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ : 6000/5000 – 2800 π.Χ.	
- ΠΡΩΤΟΕΛΛΑΔΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ : 2800 – 2000 π.Χ.	
- Η ΟΙΚΙΑ ΤΩΝ ΚΕΡΑΜΩΝ	
- ΜΕΣΟΕΛΛΑΔΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ : 2000 – 1600 π.Χ.	
- ΥΣΤΕΡΟΕΛΛΑΔΙΚΗ – ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ :	
1600 – 1100 π.Χ.	
• ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΛΕΡΝΑΣ, ΣΤΟ	
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΡΓΟΥΣ.....	23-25
• ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.....	26-28
- ΚΥΡΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	
• ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....	29
• ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	30

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μπορούμε να ξεχωρίσουμε δυο τρόπους προσέγγισης μουσειακής εκπαίδευσης στο σχολείο : οι μαθητές «πηγαίνουν να συναντήσουν» την τέχνη και η τέχνη «πηγαίνει να συναντήσει» τους μαθητές. Οι μαθητές πηγαίνουν να συναντήσουν την τέχνη με επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, πινακοθήκες, εργαστήρια κ.ά., με δημιουργικές συνθετικές εργασίες (συλλογές έργων) και εκδηλώσεις ανοικτές στην τοπική κοινωνία (παραδοσιακοί χοροί ή εικαστικές παρεμβάσεις έξω από το χώρο του σχολείου. Η τέχνη πηγαίνει να συναντήσει τους μαθητές με εποπτικές προσεγγίσεις στην τάξη (προβολή εικόνων ή ξεφύλλισμα λευκωμάτων τέχνης), δημιουργικές δραστηριότητες, επισκέψεις καλλιτεχνών στο σχολείο και μουσειοσκευές.

Είναι φανερό πως τίποτα δεν μπορεί να αντικαταστήσει τη συγκίνηση που προσφέρει η επαφή με τον αρχαιολογικό χώρο, με το γνήσιο έργο τέχνης στο μουσείο, στην πινακοθήκη, στο παλιό αρχοντικό, στο εργαστήρι του καλλιτέχνη ή στο εργαστήρι συντήρησης. Η απευθείας σχέση του παιδιού με τα αντικείμενα, τα γεγονότα και τα πρότυπα δημιουργεί μέσα του παραστάσεις που παραμένουν ανεξίτηλες σε όλη του τη ζωή.

Στην περίπτωση του αρχαιολογικού χώρου οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να αποκτήσουν άμεση αντίληψη του περιβάλλοντος στο οποίο ζούσαν οι αρχαίοι.

Η φύση των αρχαιολογικών αντικειμένων, καθιστά ευτυχώς εύκολη την απλή τους προσέγγιση, με βάση την ανθρώπινή τους διάσταση. Ακριβώς επειδή τα κατάλοιπα αυτά καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των ανθρώπινων ενεργειών, βρίσκεται πάντοτε κάποιο πεδίο που θα κινήσει το ενδιαφέρον οποιουδήποτε κοινού.

ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα που παρουσιάζουμε παρακάτω απευθύνεται στους μαθητές της Γ' και Δ' τάξης του 3θεσίου Δημοτικού Σχολείου Μύλων Αργολίδας – Δήμου Λέρνας, οι οποίοι επισκέφτηκαν τον Αρχαιολογικό Χώρο της Λέρνας και την αίθουσα μόνο του Μουσείου Άργους που περιέχει τα ευρήματα των ανασκαφών.

Σκοπός του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι να βοηθήσει τους μαθητές :

Να κατανοήσουν την πολιτιστική αλλαγή που γίνεται μέσα στο χώρο και το χρόνο και να συλλάβουν, έστω διαισθητικά τους παράγοντες που την επιφέρουν ή την ανακόπτουν.

Να γνωρίσουν, να εκτιμήσουν και να ταυτιστούν με τη δική τους πολιτιστική κληρονομιά, χωρίς να υποτιμήσουν ή να περιφρονούν την αντίστοιχη κληρονομιά των άλλων.

Να μάθουν να αναγνωρίζουν και να αξιολογούν διάφορα ιστορικά αντικείμενα μαρτυρίες (μουσειακά εκθέματα ή αντίγραφά τους).

Να αναπτύξουν ενδιαφέρον για το παρελθόν και εκτίμηση για τα ανθρώπινα επιτεύγματα.

Να μάθουν πώς να οργανώνου και να παρουσιάζουν την ιστορική τους γνώση και γνώμη προφορικά και γραπτά.

Να αναπτύξουν θετική στάση στην προαγωγή και τη διαφύλαξη της εθνικής μας κληρονομιάς.

Οι στόχοι του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι οι παρακάτω :

Να επισκεφτούν το ποτάμι της Λέρνας.

Να μάθουν τη μυθολογική ιστορία της Λέρνας.

Να επισκεφτούν τον Αρχαιολογικό Χώρο της Λέρνας και να γνωρίσουν όλες τις περιόδους, τη Νεολιθική Περίοδο, την Πρωτοελλαδική, τη Μεσοελλαδική και την υστεροελλαδική – Μυκηναϊκή Περίοδο, οικισμού της Λέρνας.

Να αναγνωρίσουν τα ερείπια της κάθε περιόδου.

Να γίνει επίσκεψη στην αίθουσα του Μουσείου του Άργους με τα ευρήματα του αρχαιολογικού χώρου της Λέρνας.

Πριν προχωρήσουμε στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, θα γίνει παρουσίαση της περιοχής της Λέρνας μυθολογικά καθώς επίσης και του αρχαιολογικού χώρου.

ΜΥΘΟΛΟΓΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΛΕΡΝΑΣ

Η Υδροχαρής Λέρνα

Η Λέρνα ένα από τα πιο παλιά θρησκευτικά κέντρα της Αργολίδας μαζί με τα λατρεία και τη θεολογία συντηρούσε και τις παραδόσεις γύρω από τους αθάνατους και τους θνητούς ήρωες και την δράση τους σε σχέση με το ανώτατο παρελθόν της περιοχής, πάντοτε συνδεδεμένο με την ύπαρξη των νερών και της πλούσιας βλάστησης.

Η Λέρνα ήταν για την Αργολίδα ότι η Ελευσίνα για την Αττική. Εκεί ο Ηρακλής είχε σκοτώσει την Λερναία Ύδρα, και οι Δαναΐδες τους ανεπιθύμητους συζύγους τους. Εκεί ο Ποσειδώνας είχε ζευγαρωθεί με την Αμμώνη και από εκεί ο Άδης με την Περσεφόνη είχαν κατέβει στον κάτω Κόσμο, γι' αυτό και στη Λέρνα έδειχναν εισόδους στον Άδη, μια και εκεί υπήρχε η άπατος λίμνη. Από μια τέτοια είσοδο μάλιστα έλεγαν ότι ο Διόνυσος είχε ξαναφέρει στη γη τη μητέρα του τη Σεμέλη. Τέλος, η μεγάλη θεά της Αργολίδας, η Ήρα συνδεόταν ιδιαίτερα με τη Λέρνα, όπου λατρευόταν ως Δήμητρα Πρόσυμνα στην αρχαιότερη μορφή της.

Η Δαναΐδα Αμυμώνη και ο Ποσειδώνας

Ο μύθος της Αμυμώνης, κόρης του Δαναού, και του θεού Ποσειδώνα αιτιολογεί τα φυσικά φαινόμενα του χώρου και συνδέεται με την υπάρχουσα ξηρασία στο Άργος, αλλά και με τα νερά των πηγών της Λέρνας. Έλεγαν δηλαδή ότι ο Ποσειδώνας είχε θυμώσει και είχε προκαλέσει ξηρασία στο Άργος επειδή ο Ίναχος ποταμός είχε ευνοήσει την Ήρα με τη ψήφο του στον ανταγωνισμό της με τον Ποσειδώνα. Τότε ο Δαναός έστειλε την κόρη του να βρει νερό. Η Αμυμώνη ανακάλυψε μία πηγή αλλά μόλις πλησίασε να πάρει από το νερό της, η πηγή εξαφανίστηκε μέσα στη γη. Τότε ο Δαναός ρώτησε το μαντείο να μάθει την αιτία και πήρε χρησμό να παρακολουθήσει την περιοχή και να βρει λύκο ε ταύρο να παλεύουν. Αν νικήσει ο ταύρος να ιδρύσει ναό για τον Ποσειδώνα, αλλιώς να ιδρύσει ναό για τον Απόλλωνα. Επειδή νίκησε ο λύκος ο Δαναός αφιέρωσε ναό στον Λύκειο Απόλλωνα.

Σε μια άλλη παραλλαγή του μύθου ο Δαναός έστειλε την Αμυμώνη είτε για να φέρει νερό, είτε για να ανακαλύψει νερό από ορισμένη πηγή για ορισμένη τελετουργία. Μέσα στο δάσος όμως ένας σάτυρος επεχείρησε να την βιάσει, είτε γιατί την πέτυχε αποκοιμισμένη, είτε επειδή τον σημάδεψε από λάθος με το τόξο της καθώς κυνηγούσε ένα ελάφι.

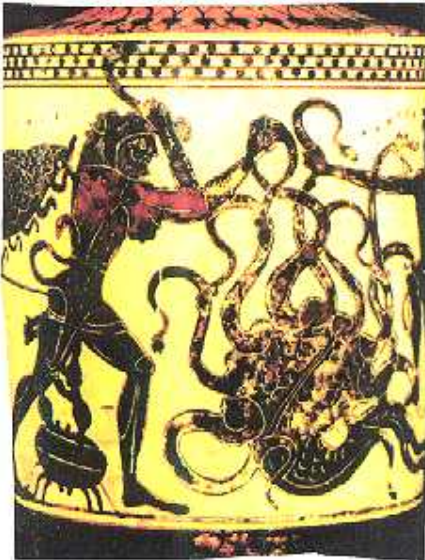
Η κόρη βρισκόταν σε δύσκολη θέση και επικαλέστηκε τον Ποσειδώνα. Εκείνος παρουσιάστηκε αμέσως και ο σάτυρος έφυγε φοβισμένος καθώς ο θεός τον καταδίωξε με την τρίαινά του αστόχησε κτύπησε τον βράχο που σκίστηκε με αποτέλεσμα να αναβλύσει μια πηγή που πήρε το όνομα της Αμυμώνης.

Σε μια τρίτη παραλλαγή ο μύθος έλεγε ότι ο ίδιος ο θεός της έδειξε να βρει νερό την πηγή της Λέρνας. Η Αμυμώνη ευχαριστημένη με τον Ποσειδώνα δέχτηκε να ζευγαρωθεί μαζί του και έτσι γεννήθηκε ο Ναύπλιος, ο επώνυμος ήρωας της Ναυπλίας. Σ' αυτό το

μύθοι οι οικιστικές παραδόσεις του Άργους και του Ναυπλίου έχουν συνδεθεί με τα μυστήρια της Λέρνης τα τελούμενα στα πλούσια νερά της. Η Αμμώνη όπως και η Δανάη και οι Δαναΐδες, είναι πρόσωπα της λατρείας και της θεολογίας της σχετικής με τη βροχή και τη βλάστηση.

Η κόρη, η πηγή, η τελετουργία με το νερό, ο ύπνος της κοπέλας κοντά στην πηγή είναι στοιχεία γνωστά και από άλλους τόπους που παραμένουν στην παράδοση ως σήμερα.

Η Λερναία Ύδρα

Ο Ηρακλής, ο πιο διάσημος και δημοφιλής απ' όλους τους ήρωες των αρχαίων Ελλήνων, το ιδανικό της ανδρικής δυναμικότητας, μ' ένα από τους δώδεκα άθλους που πραγματοποίησε σχετίζεται κι' αυτός με τα τοπικά μυστήρια της Λέρνης που έχουν σχέση με τα νερά και την ευφορία της γης.

Στους βάλτους της Λέρνης, κοντά στο Άργος είχε μεγαλώσει μία ύδρα με εννέα κεφάλια από τα οποία τα οκτώ ήταν θνητά και ένα αθάνατο.

Αυτό το τέρας που ήταν γέννημα του Τυφώνα και της Έχιδνας βασάνιζε τους κατοίκους της Αργολίδας ρημάζοντας τις καλλιέργειές τους αλλά και σκοτώνοντας ζώα και ανθρώπους.

Ο Ηρακλής ξεκίνησε για να σκοτώσει την Ύδρα παίρνοντας μαζί τον ανηψιό του Ιόλαο.

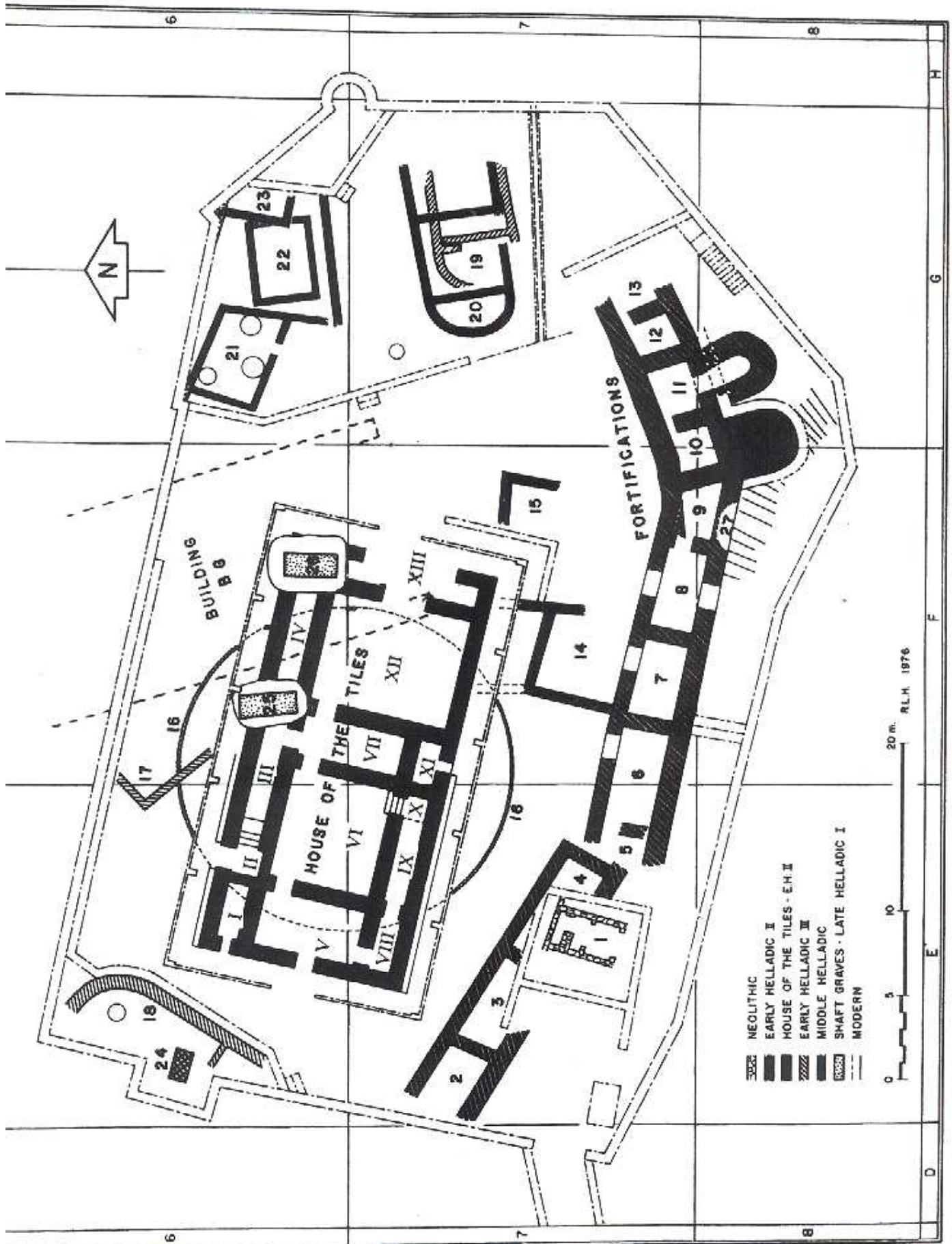
Εκτοξεύοντας βέλη προσπάθησε να φοβίζει το τέρας για να μπορέσει να κόψει στη συνέχεια τα κεφάλια της. Μόλις όμως έκοβε

ένα κεφάλι ξεφύτρωναν δύο. Έχοντας αυτές τις δυσκολίες εμφανίστηκε σταλμένος από τη θεά Ήρα ένας κάβουρας που τον δάγκωσε στο πόδι. Ωστόσο ο ήρωας έλυσε τον κάβουρα πατώντας τον και ζήτησε από τον Ιόλαο να κόψει από το κοντινό δάσος ξύλα και να καυτηριάσει με φλεγόμενους δαυλούς το κάθε κεφάλι της Ύδρας, την στιγμή που τα έκοβε. Ύστερα από την εξόντωσή της Ύδρας ο Ηρακλής άλειψε με την χολή του τέρατος τα βέλη του που από τότε προκαλούσαν θανατηφόρα τραύματα.

Είναι κατανοητό ότι ο μύθος της Λερναία Ύδρας με τα εννέα κεφάλια έχει ως αφετηρία και αυτός τα μυστήρια της Λέρνας κυρίως όμως τον υδάτινο κόσμο της, τις πηγές με τα εννέα κεφαλόβρυσα (εννεάκρουνος) την γονιμότητα και την άγρια βλάστηση.

Τυπολογικά η εξόντωση της Λερναίας Ύδρας από την Ηρακλή ανάγεται στην χαρακτηριστική αντιπαράθεση χθονίας θεότητας και ηλιακού θεού και αντιστοιχεί σε παρόμοιους φόνους γνωστούς στους ελληνικούς μύθους.

ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΕΚΣΚΑΦΕΙΣΑΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΙΤΛΩΝ

ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ
 ΠΡΩΤΟΕΛΛΑΔΙΚΗ II
 ΟΙΚΙΑ ΤΩΝ ΚΕΡΑΜΩΝ – Π.Ε II
 ΠΡΩΤΟΕΛΛΑΔΙΚΗ III
 ΜΕΣΟΕΛΛΑΔΙΚΗ
 ΤΑΦΟΙ – ΥΣΤΕΡΟΕΛΛΑΔΙΚΗ
 ΜΟΝΤΕΡΝΑ

ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΛΑΝΟ

1. Οικία – Νεολιθική περίοδος
- 2 –13. Διαμερίσματα Οχυρωματικού τείχους
- 14 – 15. Δωμάτια από Οικίες Πρωτοελλαδικής II BG – Κτίσμα
16. Τύμβος γύρω από την Οικία των Κεράμων
17. Τμήμα από οικία κοντά στον τύμβο
- 18 – 19 – 20. Αψιδωτές οικίες
21. Αποθήκη με πυθάρια
- 22 – 23. Καλοδιατηρημένα κτίσματα
24. Τάφος – Υστεροελλαδική Περίοδος
- 25 –26. Μυκηναϊκοί τάφοι
27. Θέση καμινιού – Ρωμαϊκή Περίοδος

ΟΙΚΙΑ ΤΩΝ ΚΕΡΑΜΩΝ

- I. Βορειοδυτική αποθήκη
- II. Βόρεια είσοδος
- III – IV. Βόρειος διάδρομος
- V. Εξωτερικό δωμάτιο
- VI. Εσωτερικό δωμάτιο
- VII. Κεντρικό δωμάτιο
- VIII - X. Νότιος διάδρομος
- XI. Νότια αποθήκη
- XII. Κύρια αίθουσα
- XIII. Κύρια είσοδος

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ ΛΕΡΝΑΣ

Ο Προϊστορικός οικισμός της Λέρνας βρίσκεται κοντά στο χωριό Μύλος της Αργολίδας, 12 χιλιόμετρα νότια του Άργους. Παρουσιάζει λείψανα από τη Νεολιθική ως την Μυκηναϊκή Περίοδο.

Οι ανασκαφές έγιναν από το 1952 έως και το 1957 από τον καθηγητή της αμερικάνικης σχολής κ. J. Caskey και μελών του Αμερικάνικου Σχολείου Κλασικών Σπουδών της Αθήνας.

ΝΕΟΛΙΘΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ : 6000/5000 – 2800 π.Χ.

Η ίδρυση της Λέρνας χρονικά συμπίπτει με τη χρονική περίοδο που γενικά οι άνθρωποι ένωσαν την ανάγκη μιας μόνιμης διαμονής και κατοικίας και δημιούργησαν έτσι, τους πρώτους οικισμούς. Οι πρώτοι κάτοικοι της Λέρνας ήταν Πελασγοί. Το κτίριο του οικισμού ήταν τέτοιο και σε τέτοια τοποθεσία που τους παρείχε ασφάλεια από τις επιθέσεις των άγριων ζώων και από τις επιδρομές άλλων πληθυσμών.

Εκτός από την ασφάλεια η τους παρείχε κι άλλες ευκολίες για την εξασφάλιση των απαραίτητων για τη ζωή τους όπως οι πολλές πηγές με τα νερά, το παρακείμενο δάσος με το κυνήγι και η πλησίον θάλασσα με τα ψάρια.

Στην αρχή έφτιαχναν τα σπίτια τους με ξύλο, χόρτα και ακατέργαστη πέτρα. Η μόνιμη εγκατάστασή τους στις κατοικίες αυτές τους παρείχε προστασία από τις κακές καιρικές συνθήκες, ανθρώπινη οικογενειακή ζωή καθώς και κάποια κοινωνική ζωή.

Οι πρώτοι κάτοικοι της Λέρνας αφού ξερίζωσαν από τη γύρω από τον οικισμό περιοχή, θάμνους και άγρια δέντρα, δημιούργησαν καλλιεργήσιμη γη για την εποχιακή τους καλλιέργεια. Με το κυνήγι εξασφάλισαν το κρέας τα δερμάτινα ρούχα και τα στρώματά τους. Επίσης εξέτρεφαν πρόβατα, κατσίκια και γουρούνια.

Ακόμα ανέπτυξαν την αγγειοπλαστική. Τα αγγεία ήταν στολισμένα με γεωμετρικά σχήματα .

Στις ανασκαφές βρέθηκε ένα πήλινο αγαλματίδιο, γυμνής γυναίκας με διπλωμένα τα χέρια.

Και τέλος οι τάφοι που βρέθηκαν, εκείνης της περιόδου, έδειξαν ότι παιδιά και ανήλικοι θάβονταν ανάμεσα στα σπίτια των ζωντανών.

ΠΡΩΤΟΕΛΛΑΔΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (ΠΕ) : 2800 – 2000 π.Χ.

Είναι η περίοδος ακμής του οικισμού. Η περίοδος αυτή χωρίζεται σε τρεις φάσεις.

Η πρώτη φάση είναι η *Πρωτοελλαδική I (ΠΕΙ)*. Δεν βρέθηκαν ίχνη κατοίκησης παρά μόνο κάποια σκόρπια κομμάτια αγγείων. Φαίνεται λοιπόν πως μετά το τέλος της Νεολιθικής περιόδου η περιοχή έμεινε ακατοίκητη.

Κατά την (*Πρωτοελλαδική II* περίοδο, οι νεόφερτοι κάτοικοι της περιοχής ισοπέδωσαν τεχνητά τον λόφο, εξαφάνισαν τα φυσικά εξογκώματα, γέμισαν τα φυσικά κοιλώματα με χώμα, κι έχτισαν τις πρώτες τους οικίες, πάνω στο στέμμα του λόφου που είχε επεκταθεί.

Οι οικίες τους, είχαν χοντρά λίθινα θεμέλια, που έφθαναν μέχρι 1,20 μ. στο πλάτος και ήταν κατασκευασμένα με την τεχνική του ψαροκόκκαλου (χαρακτηριστική της εποχής >>>>>). Τ' ανώτερα μέρη των τοίχων αποτελούντο από ωμές πλίνθους και οι αρχιτέκτονες ήταν αρκετά επιδέξιοι στην κατασκευή ευθύγραμμων, στερεών τετράγωνων δωματίων με αρκετό χώρο. Αυτά τα δωμάτια ήταν περίκεντρα και συνεχόμενα έβλεπαν ίσως σε μια υπαίθρια αυλή ή ένα χαλικόστρωτο δρόμο.

*Αποθηκευτικοί Χώροι
Πρωτοελλαδικής Περιόδου*

Στο κέντρο του πλατώματος υψώνεται ένα μνημειακό κέντρο, **το κτίριο BG**, το οποίο βρίσκεται λοξά κάτω από τον διασημότερο διάδοχο του **την οικία των Κεράμων** (πήρε το όνομά της από το μεγάλο αριθμό κεραμιδιών στέγης που βρέθηκαν σ' αυτήν) και είναι παρόμοιας τεχνικής.

Από το **BG** προέρχεται μια μεγάλη κυκλική εστία με διακόσμηση στο χείλος και στη μέση κοιλότητα σε σχήμα διπλού πελέκεως. Προοριζόταν πιθανώς για τελετουργική χρήση.

Μετά χτίστηκε η Οικία των Κεράμων.

Για να προφυλαχτεί ο οικισμός αλλά και η Οικία των Κεράμων, έχτισαν διπλά παράλληλα τείχη που είχαν μήκος 58μ., μεγάλο πάχος και απόσταση μεταξύ τους 2μ. Το κενό ήταν χωρισμένο σε μικρούς χώρους για τη φρουρά των τειχών. Στο ανατολικό άκρο του τμήματος σώζονται δύο πεταλόσχημοι πύργοι.

Τα **Οχυρωματικά Τείχη** αποτελούν την σημαντικότερη ίσως ανακάλυψη στη Λέρνα. Τα διπλά παράλληλα τείχη σε σχήμα κυκλικό έχουν μήκος 58μ. και περιβάλλουν την περιοχή. Είναι πολύ παλαιότερα του ανακτόρου, περί την 3^η χιλιετηρίδα π.Χ. και έχουν πάχος μεγάλο και αφήνουν μεταξύ τους διάστημα 2 μέτρων, όπου τα χωρίσματα εσχμάτιζαν διαμερίσματα. Ακόμη υπάρχουν δύο πύργοι ο ένας παλαιότερος του άλλου που χρησίμευσαν ως προμαχώνες. Πιστεύεται, πως τα τείχη αυτά πρέπει να περιβαλάν ολόκληρη την περιοχή της Λέρνας.

Η ΟΙΚΙΑ ΤΩΝ ΚΕΡΑΜΩΝ

Μετά την καταστροφή του κτιρίου **BG** κτίστηκε η περίφημη «**Οικία των Κεράμων**».

Συνδυάζοντας τις συχνές επιθέσεις ευκίνητων επιδρομέων από τη μια και μια πλούσια αλλά ευπρόσβλητη περιοχή από την άλλη, συμπεραίνεται ότι αυτός ο συνδυασμός πρέπει να δημιούργησε τον αρχιτεκτονικό νεωτερισμό των οχυρωμένων παραλιακών πόλεων. Στο Αιγαίο σκέφτεσαι τους πειρατές. Οι κανονικοί πειρατές επιτίθενται όχι για ν' αποκτήσουν γη αλλά για να αποκομίσουν κινητά λάφυρα, τροφές ή γυναίκες.

Αυτά όλα λείπουν από τ' αρχαιολογικά δεδομένα, αλλά υπάρχουν δύο επιβεβαιώσεις ότι υπήρξε συγκεντρωμένος πλούτος στη Λέρνα : η γεμάτη φιλοδοξία Οικία των Κεράμων και τα σφραγίσματα από τις αποθήκες που υπήρχαν μέσα σ' αυτήν.

Η Οικία των Κεράμων είναι το μόνο συμπληρωμένο κτίριο της περιόδου αυτής στη Λέρνα. Μικρότερες οικίες δε βρέθηκαν πουθενά γύρω της. Πήρε τ' όνομά της από το μεγάλο αριθμό των πεσμένων κεραμιδιών στέγης, που ήταν από τερακότα και γαλαζοπράσινες σχιστόπλακες και τα οποία έπεσαν μέσα στο κτίριο όταν καταστράφηκε. Κατασκευάστηκε περί το 2100 με 2000 π.Χ. και κάηκε γύρω στο 1900 π.Χ.

Ήταν μια διώροφη οικοδομή, που το μήκος ήταν υπερδιπλάσιο από το πλάτος (25 X 12μ.), με θύρες και στις τέσσερις πλευρές. Το ισόγειο αποτελούνταν από δύο μεγάλα ξεχωριστά δωμάτια περιβαλλόμενα από διαδρόμους. Αυτοί οι διάδρομοι διέτρεχαν όλο το μήκος του κτιρίου κι από τις δύο πλευρές. Μικρό μέρος των διαδρόμων κλείστηκε με τοίχο, για να σχηματίσει μικρά δωμάτια, σε μερικά από τα οποία θα μπορούσες να μπεις μόνον απ' έξω ή κλιμακοστάσια για το άνω πάτωμα. Μια λεία επιφάνεια κίτρινου πηλού κάλυπτε ολόγυρα αυτό το «ανάκτορο» εξωτερικά, το δε ισόγειο και εσωτερικά. Πεζούλια ή «θρανία» από ερυθρό πηλό στήθηκαν κατά μήκος της εξωτερικής όψης των μακρών τοίχων, βόρειου και νότιου, όπου οι κάτοικοι θα

μπορούσαν να κάθονται και εν μέρει να προστατεύονται από τον ήλιο και τη βροχή κάτω από τα προεξέχοντα γείσα. Η στέγη είχε μια βαθμιδωτή κλίση. Τα κεραμίδια από τερακότα, τοποθετήθηκαν χωρίς στερεώσεις σ' ένα στρώμα πηλού και οι σχιστόπλακες χρησιμοποιήθηκαν στα γείσα, όπου το νερό έτρεχε πιο ορμητικά.

Στο εσωτερικό, οι τοίχοι του κάτω πατώματος επαλείφθηκαν μ' ερυθρωπό κονίαμα ή γυψομάρμαρο και μ' ένα χτενοειδές εργαλείο αγρίεψαν την επιφάνειά του με σκοπό να ακολουθήσει η τελική επάλειψη με λείο γύψο, πράγμα που δεν έγινε ποτέ. Οι τοίχοι ολοκληρώθηκαν μόνο επάνω από τις σκάλες. Το πιο μεγάλο διαμέρισμα (6,43 X 8,05μ.) έβλεπε προς την ανατολή και τη θάλασσα. Οι τοίχοι του είχαν επάλειψη γυψομαρμάρου με εγχαράξεις ορθογωνίων σχεδίων. Οι θύρες έφεραν θυρώματα με ξύλινη επένδυση. Οι σκάλες ήταν ξύλινες με επένδυση πηλού με γερά πήλινα πλατύσκαλα. Επίσης θα πρέπει να υπήρχαν παράθυρα για να φωτίζουν τα μεγάλα εσωτερικά διαμερίσματα.

Η κύρια είσοδος του ισογείου ήταν από τα ανατολικά του κτίσματος, από το μέρος της θάλασσας και σχηματίζονταν σ' αυτήν ένα είδος προστεγιάσματος, όμως δεν έχει εξακριβωθεί αν υπήρχαν ξύλινοι κίονες. Στη συνέχεια βρισκόταν η μεγάλη αίθουσα του ισογείου και κατόπιν διάφορα άλλα συνεχόμενα δωμάτια. Πλάγια της κυρίας εισόδου υπήρχε άλλη μικρή είσοδος απ' την οποία έμπαινε κανείς κατ' αρχήν σ' ένα στενό δωμάτιο απομονωμένο από όλες τις άλλες αίθουσες (ίσως αποθηκευτικός χώρος).

Η χρήση της *Οικίας των Κεράμων* δεν είναι γνωστή. Υπήρξε μάλλον η κατοικία του ηγεμόνα της περιοχής αλλά δεν αποκλείεται να ήταν και το διοικητικό ή θρησκευτικό κέντρο του οικισμού. Οι «θησαυροί» που αποθηκεύονταν και σφραγίζονταν μέσα στην *Οικία των Κεράμων* είναι πολύ πιθανόν να ήταν αγροτικά προϊόντα. Μέχρι την ανασκαφή της λίγες μόνο σφραγίδες ήταν γνωστές στην ηπειρωτική Ελλάδα κι αυτές θεωρούνταν εισηγμένες. Μόνο στη Λέρνα τα σφραγίσματα, δηλ. τα αποτυπώματα σφραγίδων, πάνω σε κομμάτια πηλού, επέζησαν σε τέτοιους αριθμούς, ώστε να πείθουν οποιονδήποτε ότι μια ντόπια βιοτεχνία κατασκευής σφραγίδων άνθησε με σκοπό να ικανοποιήσει μια ισχυρή αίσθηση ατομικής ιδιοκτησίας.

Στη Λέρνα σφραγίσματα χρησιμοποιήθηκαν για το κλείσιμο ξύλινων κιβωτίων και καλάθων από λυγαριά που είχαν δεθεί όλα μαζί με σπάγκο πάνω σε μια προεξέχουσα κρεμάστρα. Τα σφραγίσματα, ακόμη, έφραζαν τα στόμια αμφορέων που πιθανόν περιείχαν υγρά, όπως μέλι ή λάδι. Βρέθηκαν δύο μεγάλες ποσότητες σφραγισμάτων· εκατό τεμάχια σε μια καμένη οικία, σύγχρονη με την τελευταία περίοδο του οχυρωματικού τείχους και εκατόν είκοσι τέσσερα τεμάχια από εβδομήντα διαφορετικές σφραγίδες, μέσα στα ερείπια της Οικίας των Κεράμων.

Η ποικιλία που εμφανίζουν τα γλυπτά θέματα των εβδομήντα πρωτότυπων σφραγίδων είναι εκπληκτική. Γραμμικά σχέδια που σχηματίζουν γωνίες, καμπυλώσεις και οδοντώσεις περιβάλλουν τα

κεντρικά θέματα, που απεικονίζουν μονές ή διπλές θηλειές, πολύπλοκα σπειροειδή σχήματα, αγκυλωτούς σταυρούς και μαιάνδρους, τριφυλλόσχημα και άλλα φυτικά μοτίβα κι ακόμη τις πιο νατουραλιστικές μορφές αράχνης ή πρόχου.

Τα πιο πολλά σχέδια είναι περίκλειστα και τα διακρίνει η οργανικότητα αλλά όχι η στατικότητα. Πλούσια σε σύλληψη φαντασία, παίζει με τη φαινομενικά απεριόριστη πρωτοτυπία, πάνω σ' ένα βασικό ρεπερτόριο γωνιών και καμπυλών.

Τα σφραγίσματα της Λέρνας εγγυώνται την ύπαρξη μιας τοπικής σχολής Αργείων σφραγιδογλύφων των οποίων η προτίμηση στη συμμετρία και αυτοτέλεια των γεωμετρικών μορφών αντανακλάται και στην αρχιτεκτονική.

Η Οικία των Κεράμων, αναμφισβήτητα μπορεί να θεωρηθεί στο πιο πλήρως διατηρημένο κτίριο, δηλωτικό του Π.Ε II πολιτισμού στην Ελλάδα.

Πρωτοελλαδικός Τάφος

Η Π.Ε. II που υπήρξε η εποχή της μεγαλύτερης ευημερίας του Οικισμού, τελειώνει με μια μεγάλη καταστροφή όλων των οικοδομημάτων που οφείλεται σίγουρα σε εχθρική εισβολή. Μετά την καταστροφή αυτή εμφανίζεται στη Λέρνα ένα εντελώς καινούριος πολιτισμός και αρχίζει έτσι η τελευταία φάση της Πρωτοελλαδικής Περιόδου, η *Πρωτοελλαδική (Π.Ε. III)*.

Κατά την *Πρωτοελλαδική III* οι νέοι κάτοικοι δεν έχτισαν οικίες πάνω στα ερείπια της Οικίας των Κεράμων αλλά σχημάτισαν τύμβο κυκλικό, στην περίμετρο του οποίου τοποθέτησαν μια σειρά από μικρούς λίθους.

Οι οικίες τους ήταν μικρές σε σχήμα ορθογώνιο ή αψιδωτό. Είχαν μόνο ένα ή δύο δωμάτια. Δε χρησιμοποιούσαν σφραγίδες και είχαν πολύ λίγες επαφές με τους ξένους. Η κεραμική τους είναι γραπτή, με γραμμικά σχέδια, ως επί το πλείστον σκοτεινόχρωμη πάνω σε ανοιχτό

κίτρινο βάθος. Ενδιαφέρον παρουσιάζουν ορισμένα αγγεία που μπορούν να θεωρηθούν σαν Μινωικά.

Πρωτοελλαδικός Αμυντικός Περίβολος

ΜΕΣΟΕΛΛΑΔΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (Μ.Ε.) : 2000 – 1600 π.Χ.

Η μετάβαση από την Πρωτοελλαδική περίοδο στη Μεσοελλαδική γίνεται ομαλά. Ο οικισμός παρουσιάζει τα τυπικά χαρακτηριστικά της εποχής : αψιδωτά αλλά και ορθογώνια οικήματα, αμαυρόχρωμα.

Υπάρχουν αγγεία και ταφές κοντά στις οικίες.

Επίσης, παρατηρούνται εισαγωγές αγγείων ή επιδράσεις από την Κρήτη, την Αίγινα και τη Μήλο.

ΥΣΤΕΡΟΕΛΛΑΔΙΚΗ – ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (Υ.Ε.) :**1600 – 1100 π.Χ.**

Στην αρχή της περιόδου, όπως απέδειξαν οι ανασκαφές η Λέρνα δεν κατοικείτο. Βρέθηκαν δύο λακκοειδείς τάφοι όμοιοι με τους βασιλικούς τάφους των Μυκηνών αλλά μικρότεροι οι οποίοι ήταν συλημένοι.

Τα λείψανα των επόμενων φάσεων της Υστεροελλαδικής περιόδου είναι ελάχιστα.

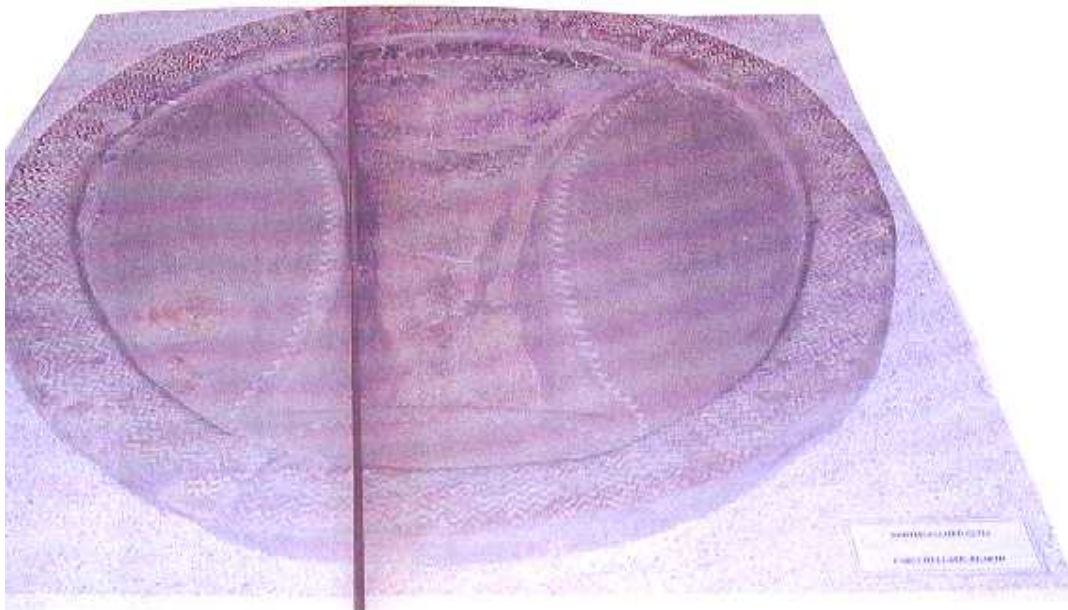
Μυκηναϊκός Λακκοειδής Τάφος

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΛΕΡΝΑΣ
ΣΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΡΓΟΥΣ

Αγγεία →

← Πρωτοελλαδική Εστία

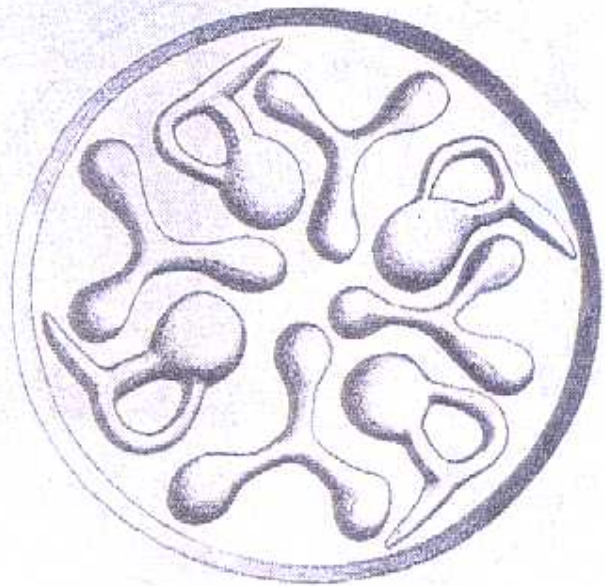

Πήλινα Σφραγίσματα →

← Πήλινο άγαλμα
Νεολιθικής εποχής
3000 π.χ.

ΣΦΡΑΓΙΔΕΣ ΜΕ ΘΕΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΦΥΤΙΚΟ & ΖΩΙΚΟ ΚΟΣΜΟ

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

«Γιατί άραγε να φτιάχνουμε εκπαιδευτικά προγράμματα για τον Πολιτισμό μας ;»

- Πρώτον, γιατί η νοοτροπία (ο χαρακτήρας) κάθε λαού είναι προϊόν των κοινωνικών συνθηκών. Όταν αλλάζουν οι συνθήκες, αρχίζει με βραδύτερο ρυθμό να διαφοροποιείται και ο χαρακτήρας.
- Δεύτερον, ο πολιτισμός σε όλες του τις διαστάσεις δεν κληρονομείται, μαθαίνεται.

Με άλλα λόγια πρέπει να μάθουμε τον πολιτισμό μας, κι αυτό να γίνει από τις πιο μικρές ηλικίες ,σ τις πρώτες τάξεις του Δημοτικού. Γιατί το «εμείς» της παράδοσης είναι το «εμείς και ο κόσμος».

Ξεκινώντας από το σήμερα και γνωρίζοντας τον πολιτισμό, τα παιδιά αποκτούν μια πρώτη συνείδηση του ιστορικού χρόνου κάνοντας τις πρώτες συγκρίσεις με το χθες. Αρχίζουν να έρχονται σε επαφή με την πολιτιστική μας κληρονομιά, να αναγνωρίζουν τα σημάδια που συνδέουν την ανθρώπινη παρουσία στο χώρο και στο χρόνο, να ξεχωρίζουν το διαφορετικό από το ομοιόμορφο και βιομηχανοποιημένο, να αγαπούν κάθε τι ιδιαίτερο δικό μας και να δημιουργούν με το δικό τους τρόπο, ζώντας στη σύγχρονη «ηλεκτρονική» κοινωνία και γνωρίζοντας καλά τους κώδικές της και τους «ήρωές» της.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα επιζητούν την έμπνευση για ένα καλύτερο παρόν και την τόνωση της δημιουργικότητας για ένα ακόμη καλύτερο μέλλον.

Κύριο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

Η επίσκεψη μιας σχολικής ομάδας σε οποιοδήποτε Αρχαιολογικό Χώρο ή Μουσείο αποτελείται από τα παρακάτω στάδια :

I. Πριν την επίσκεψη : Οι μαθητές προετοιμάστηκαν στην τάξη με την παρουσίαση υλικού (φωτογραφίες, περιοδικά, άλλες πληροφορίες) και σχετικές συζητήσεις. Δίνεται επίσης σημασία στην καλλιέργεια κατάλληλης συμπεριφοράς με τη θεατρικοποίηση προβληματικών καταστάσεων. Για παράδειγμα : οι δυνατές φωνές, το άγγιγμα των εκθεμάτων ή μνημείων, ο αυστηρός φύλακας, η πολυκοσμία, ένα παιδί που χάθηκε. Οι μαθητές μ' αυτού του είδους τη συζήτηση ευαισθητοποιούνται και αποκωδικοποιούν κανόνες συμπεριφοράς.

II. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης οι μαθητές πλησιάζουν τα μνημεία ή εκθέματα με συζήτηση. Οι μαθητές με απλές ερωτήσεις, μαθαίνουν να βλέπουν, να ευαισθητοποιούνται και να χαίρονται τα αρχαία αριστουργήματα. Παρατηρούν, υποθέτουν, ανακαλύπτουν, φαντάζονται και εκφράζουν συναισθήματα. Ενθαρρύνεται η έκφραση των πρώτων αυθόρμητων αντιδράσεων των μαθητών, δε σχολιάζονται οι κουβέντες τους από τον εκπαιδευτικό και αποφεύγεται η πολυλογία.

Στη συνέχεια οι μαθητές, σε ομάδες, θα συμπληρώσουν ένα φυλλάδιο εργασίας. Τα φύλλα εργασίας περιέχουν ερωτήσεις για τα «μνημεία» του Αρχαιολογικού χώρου της Λέρνας, σε ποια χρονική περίοδο ανήκουν καθώς επίσης όταν επισκεφτούν την αίθουσα Λέρνας, στο Μουσείο του Άργους, να μπορέσουν να διακρίνουν τη χρονική περίοδο που ανήκουν τα εκθέματα.

III. Μετά την επίσκεψη των μαθητών στον Αρχαιολογικό Χώρο της Λέρνας καις την αίθουσα του Μουσείου, οι δραστηριότητες συνεχίζονται στο σχολείο. Οι δραστηριότητες αυτές είναι :

1. Περιληπτική παρουσίαση του χώρου που είδαν καθώς και συζήτηση για όσα ειπώθηκαν κατά τη διάρκεια των επισκέψεων.
2. Κατασκευή χάρτη – σχεδιαγράμματος του χώρου που επισκέφτηκαν.
3. Ιχνογράφηση των διαφόρων εκθεμάτων, αναπαραγωγή κάποιων «σφραγίδων»
4. Δραματοποίηση - θεατρικό παιχνίδι του μύθου της Λερναίας Ύδρας.
5. Οργάνωση και πραγματοποίηση θεατρικής παράστασης με θέμα : «Οι νεόφερτοι χτίζουν την Οικία των Κεράμων».
6. Συλλογή φωτογραφιών για το λεύκωμα της τάξης.
7. Κατασκευή αγγείων, σφραγίδων με πηλό ή πλαστελίνη.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Οι επισκέψεις σε αρχαιολογικούς – ιστορικούς χώρους, μουσεία αίθουσες τέχνης αποτελούν εναλλακτικούς τρόπους προσέγγισης των ιστορικών γεγονότων και πρέπει να χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο της ανάπτυξης των ενεργητικών μεθόδων διδασκαλίας. Η οργάνωση τέτοιων επισκέψεων απαιτεί σαφή προσδιορισμό των χώρων και των αντικειμένων που διερευνώνται από τους μαθητές, κατάλληλη προετοιμασία πριν από την επίσκεψη και ενεργητική συμμετοχή των μαθητών κατά τη διαδικασία μελέτης των πρωτογενών πηγών – μουσειακών αντικειμένων ή έργων τέχνης. Η συνεργασία εκπαιδευτικού και μουσειοπαιδαγωγού πρέπει επίσης να θεωρείται απαραίτητη και να επιδιώκεται από τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι, πάντως δεν μπορεί να περιορίζονται στο ρόλο του απλού παρατηρητή. Η απλή ξενάγηση των μαθητών, ακόμα και από κάποιον ειδικό, δεν απέχει πολύ από μια παραδοσιακή διδασκαλία, εφόσον στηρίζεται στην αφήγηση και οι μαθητές περιορίζονται σε ρόλους παθητικούς.

Ελπίζουμε ότι με το παρόν εκπαιδευτικό πρόγραμμα, να βοηθήσουμε τους μαθητές μας, ευχάριστα, να μάθουν την ιστορία του τόπου τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

«Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό Ηλίου», Ι.Δ. Πασσάς.

Περιοδικό **«Ματιές»,** τεύχος 8, Ιανουάριος – Φεβρουάριος 2002,
Εκδότης Γιώργος Ν. Μουσταΐρας, Άργος.

Φυλλάδιο **«LERNA in the Argolid»,** Αρχαιολογικό Μουσείο Άργους.

«Σύγχρονη Εκπαίδευση», Ειρήνη Νάκου - άρθρο για τη Μουσειακή
Αγωγή, σελ. 45, τεύχος 102, 1998.

«ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΛΙΝΑ», Εκπαίδευση – Λαϊκός Πολιτισμός,
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ,
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.

Emily Vermeule : «**Η Ελλάδα την εποχή του Χαλκού»,** σελ. 30 –
42.

Άλκηστις: Μουσεία και Σχολεία, Δεινόσαυροι και Αγγεία, Ελληνικά
Γράμματα, 1998